

Översikter och meddelanden

Metodstrid eller nyorientering?

Sofia Näsström

Jag har glädjen att befinna mig på en statsvetenskaplig institution där det finns starka företrädare för akademisk frihet. Mina kollegor är ofta ute i debatten och gör allmänheten och oss själva påmind om vad ett universitet är. Det var därför ingen överraskning att Li Bennich-Björkmans artikel i *Statsvetenskaplig tidskrift* med titeln ”Samhällsvetenskaplig forskning: Söndrade vi falla?” blev föremål för en livlig och intressant diskussion på Uppsalainstitutionens årliga internat under hösten. Temat är dock så pass angeläget att diskussionen inte bör stanna där.

Jag tolkar artikeln som ett upprop till en ny metodstrid. Vissa metoder är bra, och dit hör ”partikularism”. Andra metoder är mindre bra, och dit hör framför allt det Li kallar ”post-hermeneutik”. Artikeln refererar i det här sammanhanget till ”pegaserna” och deras ryktare. Pegaserna är ett slags *fake*-forskare som flyger högt ovanför marken, och därmed inte behöver syssla med de verkliga och svår-förklarade frågorna. De är så långt ifrån verkligheten att andra måste lägga ned mycket tid på att reda ut deras hoptrasslade nystan till svansar. Till pegaserna hör Pierre Bourdieu, Michel Foucault, Jürgen Habermas och Chantal Mouffe, bland många andra.

Syftet med det här språkbruket om pegaser – som ursprungligen kommer från Walter Korpi – är att skapa debatt. Debatt är bra, men den debatt som följer av Bennich-Björkmans artikel tror jag riktar uppmärksamheten åt fel håll. Den leder till en inomvetenskaplig strid om metoder, istället för att rikta energin på just de stora och viktiga frågor som statsvetenskapen står inför och som samhället vill

ha svar på. Det kan exempelvis vara frågor om migration, integration, nya krig, välfärdsstatens framtid, digitalisering eller populism. Jag menar att en metodstrid i detta läge är fel väg att gå. Ett mer konstruktivt och fruktbart sätt att närma sig frågan om vart statsvetenskapen är på väg är att fokusera på forskningsproblemen.

Vad är då ett problemorienterat förhållningssätt till frågan? Ett problemorienterat förhållningssätt angriper inte forskningstraditioner som den själv inte omhuldar. Det försöker istället – i god hermeneutisk anda – förstå de problem som dessa traditioner var ett försök att *ge svar på*. Varför är akademin och professionerna fulla av barn till akademiker och medelklass istället för att befolkas av personer från alla delar av samhället? Detta problem upptog Bourdieu, och hans svar är: kulturellt kapital. Varför tycks moderna stater numera styras mer av krav på produktivitet och effektivitet än av rättsprinciper? Det är ett av de problem som Foucault sysslade med, och hans svar är: på grund av en ny typ av styrning som inte sker via lagar och regler utan via ekonomisk rationalism och resultatstyrning. Hur kan ett samhälle bibehålla förnuftet när nationalsocialismen marscherar på gatorna? Det är det problem som Habermas sysslade med, och hans svar är: genom deliberativa samtal. Hur ska vänstern undvika att falla i den totalitära fallgrop som Marx grävde åt den? Det är Mouffes fråga, och hennes svar: genom att sluta tro på utopier om ett maktlost samhälle bortom demokratin och istället erkänna maktens närvaro och kanalisera de konflikter som den ger upphov till genom demokratin.

Min beskrivning är förenklad, men det viktiga är att de här forskarna inte är några pegaser. De hör till några av våra mest betydelsefulla

samhällstänkare, och de är upptagna med verkliga och angelägna samhällsproblem. Vi kanske tycker att de har fått för många efterföljare som putsar på deras bystar? Det stämmer nog. Men märk väl att sådana putsare finns i alla forskningsläger. Det är inget som hör till en viss forskningstradition. Bystputsare finns även inom hermeneutiska och positivistiska traditioner. Vi kanske tycker att de här forskarna är fel ute i sina problembeskrivningar, att dagens empiriska förutsättningar tarvar ett annat synsätt? Deras problem, kort sagt, är inte våra problem. Bra, då får vi ställa nya frågor.

Det leder till min andra punkt. Vilka är de viktiga forskningsproblemen som vi står inför idag? Sysslar vi med dem inom statsvetenskapen, och om inte, vad *hindrar* oss från att göra det? Finns det incitamentsstrukturer inom universitetet som gör att vi undviker att ta tag i de svåra och tidskrävande frågorna? Premierar dagens incitamentsstrukturer vissa metoder och forskningstraditioner framför andra, och i så fall, vad kan vi göra för att motverka det? Är det så att kvantifieringen av meriter inom akademien gynnar just kvantitativa, medan kvalitativ forskning och hermeneutiska traditioner missgynnas? Finns det könsaspekter i detta? Och varför är det så många som inte längre anser sig ha tid att vara en "slow professor" (som en nytgivnen bok på temat heter), några som står fria från hetsen att producera och därmed kan reflektera djupare och mer uthålligt *kring* den – vad gör produktionshetsen med människan, politiken, samhället?

Jag menar att det är den här diskussionen vi bör föra när vi pratar om statsvetenskapens framtid. Roland Paulsen, Yannis Gabriel och Mats Alvesson har skrivit en ny bok med titeln *The return to meaning: A social science with something to say* där de påtalar att den första frågan vi borde ställa till ett forskningspapper som läggs fram på ett

seminarium är: "so what?" Jag tror att de har rätt i att det skrivs alltför många artiklar med alltför lite att säga. Många forskare skriver alster för att bättra på sitt CV, artiklar som sedan ingår i "meriteringsmakulaturen", det vill säga de makuleras så fort de finns nedskrivna i meritlistan eftersom ingen ids läsa dem. Samtidigt måste vi vara varsamma när vi pratar om vad som är meningsfullt. Det finns ett teoriförakt och en antiintellektualism i samhället idag, och den ska vi inte spela i händerna genom att insistera på politiskt sanktionerade problem, sk "peer-reviewed problems". Det är själva poängen med universitetet att vi som forskare själva ska få definiera vad som är ett angeläget eller meningsfullt forskningsproblem.

Men i arbetet med att formulera forskningsproblem kan vi hjälpas åt. Poängen med att fokusera på forskningsproblemen är att de kan vi dela *oavsett* vilken metod vi använder oss av: om den är empirisk eller teoretisk, tolkande eller positivistisk. Vi kan närma oss ett och samma problem från olika håll. Låt mig ta ett exempel på hur det kan se ut. Nyligen var jag med och utvärderade ett antal forskningsprojekt i ett land. I ett projekt ingick forskare som höll på med sk "big data" i en viktig samhällsfråga och de samarbetade med idéhistoriker. De som forskade inom big data kunde samla ihop och analysera stora datamaterial över tid, men de hade inte expertisen att *tolka* det. Det hade däremot idéhistorikerna. Det här är ett exempel där forskningsproblemet fått styra metoden, istället för tvärtom. Det finns säkert fler. Jag tror att statsvetenskapens framtid ligger i förmågan att formulera viktiga och angelägna forskningsproblem, och att utforska dem med de metoder som uppgiften kräver.

Sofia Näsström är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.
E-post: sofia.nasstrom@statsvet.uu.se